

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิทางกฎหมายเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์อันเกิดจากความคิดสติปัญญาของมนุษย์ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจการค้าและอุตสาหกรรม ประกอบด้วย สิทธิบัตร อนุสิทธิบัตร แบบผังภูมิของวงจรรวม เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลิขสิทธิ์ และการผลิตผลิตภัณฑ์ซิติ อันเป็นทรัพย์สินที่มีค่า สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ และควรได้รับความคุ้มครองตามสิทธิที่พึงมี¹

ทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตร ได้แก่ สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ และอนุสิทธิบัตร ควรได้รับความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญา² และหากผู้ใดกระทำการละเมิด ผู้เป็นเจ้าของสิทธิบัตร มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อบังคับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการละเมิดสิทธิบัตรนั้น³

ปัจจุบันทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิที่มีมูลค่าสูง และเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเกิดข้อโต้แย้งขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้สร้างสรรค์งานทรัพย์สินทางปัญญา เป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะกฎหมายต้องสอดคล้องกับที่มา หรือบ่อเกิดของกฎหมาย ซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมและระบบทรัพย์สินทางปัญญา อีกทั้งปัจจุบันประเทศไทยมีเทคโนโลยีเกิดขึ้นจำนวนมาก ย่อมเกิดความพลิกผันในการบังคับใช้กฎหมายขึ้น ทั้งนี้ ดร.จุมพล ภิทยุสินวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ภูมินทร์ บุตรอินทร์ ได้เขียนไว้ในหนังสือ คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ว่า “การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญากับการกำหนดสถานะทางกฎหมายในการคุ้มครองเทคโนโลยีในอนาคต : เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์”

¹ กองสิทธิบัตร กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2565). *คู่มือการขอรับสิทธิบัตรฉบับประชาชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.ipthailand.go.th/th/patent-0110.html>. [2565, 10 มิถุนายน].

² ไชแก้ว สีลักษ์. (2565). การเสริมสร้างความตระหนักรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญาในสถาบันอุดมศึกษา. *การประชุมเชิงวิชาการระดับชาติเชิงศิลปศาสตร์ประยุกต์ ครั้งที่ 11*. หน้า 4.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

นั้นเกิดผลกระทบ 4 ด้าน คือ 1) ผลกระทบต่อสังคม 2) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมือง 3) ผลกระทบต่อกฎหมายในปัจจุบัน 4) ทิศทางในอนาคตอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยย่อมส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงแนวทางในการตรากฎหมายที่เป็นอยู่ รวมถึงนโยบายของรัฐที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์⁴

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลทางสถิติของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อปี พ.ศ. 2564 มีการขอจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศไทยจำนวน 1,781 เรื่อง⁵ มีการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 จำนวน 23 คดี⁶ จะเห็นว่า ปริมาณการขอจดทะเบียนสิทธิบัตรและการละเมิดสิทธิบัตรยังมีไม่มาก แต่ในปัจจุบันสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีแนวคิดหลักกฎหมายการถ่ายโอนความเป็นเจ้าของผลงานวิจัยและนวัตกรรมที่เกิดจากทุนด้วยงบประมาณของรัฐ ไปยังผู้รับทุนที่มีศักยภาพในการนำผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปใช้ประโยชน์ ซึ่งส่วนใหญ่แก่นักวิจัยหรือผู้รับทุนจะเป็นมหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิจัย จึงทำให้มหาวิทยาลัยภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อยอด ในประโยชน์เชิงพาณิชย์และสังคม ได้อย่างแท้จริง ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ผลงานวิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2564 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อเดือนพฤษภาคม 2565 โดยนักวิจัยหรือผู้รับทุนที่ได้รับเงินสนับสนุนของรัฐ จะเป็นผู้ถือครองสิทธิในผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาของผลงานวิจัยนั้น ซึ่งมีเป้าหมายให้เกิดการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และเพื่อสร้างแรงจูงใจให้สามารถพัฒนาสร้างเจ้าของผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะสิทธิบัตรการประดิษฐ์⁷ หากเป็นเช่นนี้ อีกไม่นานประเทศไทยย่อมเกิดการสร้างสรรค์ทรัพย์สินทางปัญญา ประเภทสิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบผลิตภัณฑ์ อนุสิทธิบัตร และมีการขอจดทะเบียนเพื่อรับความคุ้มครองทางทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้น และหากมีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น จะส่งผลก่อให้เกิดการปราบปรามการละเมิด

⁴ จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ และภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2564). *คำอธิบายกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 332.

⁵ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). *สถิติการขอรับสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : [https://ipthailand.go.th/th/\[2565, 10 มิถุนายน\]](https://ipthailand.go.th/th/[2565, 10 มิถุนายน]).

⁶ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2565). *สถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญารายเดือน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกรมสอบสวนคดีพิเศษ และกรมตุลาการ ปี พ.ศ. 2564*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.ipthailand.go.th/th/protect-005/item/total2022-2.html?category_id=2168. [2565, 10 มิถุนายน].

⁷ กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *สอวช. แนะนำสถาบันอุดมศึกษา "สร้างระบบนิเวศ" ดันนักวิจัยนำผลงานไปใช้ประโยชน์*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.bangkokbiznews.com/tech/975497>. [2565, 10 มิถุนายน].

ทรัพย์สินทางปัญญา ในความผิดตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 อันนำไปสู่การฟ้องร้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศซึ่งจะเกิดการบังคับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาในการละเมิดสิทธิบัตร ประกอบกับจากสถิติคดีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2564 คดีทรัพย์สินทางปัญญาประเภทคดีอาญา มีปริมาณคดีค้างมา 211 คดี, ปริมาณคดีรับใหม่ 1,430 คดี, ปริมาณคดีเสร็จไป 1,247 คดี และมีปริมาณคดีค้างไป 394 คดี⁸ ซึ่งถือว่าปริมาณคดีมีจำนวนไม่น้อย เมื่อเทียบกับปริมาณคดีในศาลทรัพย์สินทางปัญญา แต่อย่างไรก็ตามสถิติที่กล่าวมาข้างต้นนี้ มีคดีความผิดอันเกิดจากการละเมิดสิทธิบัตรรวมอยู่ด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของกรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อปี พ.ศ. 2564 มีการขอจดทะเบียนสิทธิบัตรในประเทศไทย และสถิติการปราบปรามการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น จึงพออนุมานได้ว่าการฟ้องร้องคดีทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตรที่มีการดำเนินคดีอาญามีจำนวนไม่มาก แต่อย่างไรก็ตามการที่สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีการผลักดันให้นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยนักวิจัยหรือผู้รับทุนที่ได้รับเงินสนับสนุนของรัฐ จะเป็นผู้ถือครองสิทธิในผลงานวิจัยและทรัพย์สินทางปัญญาของผลงานวิจัยนั้นย่อมส่งผลให้มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตรเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน และส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย รวมถึงสถาบันครอบครัว สังคมเกิดความเสียหายโดยเฉพาะความเสียหายทางด้านธุรกิจ เกิดผลกระทบต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม รัฐต้องมีการแบกรับค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขาดทรัพยากรบุคคลที่ว่าเป็นชุมทรัพย์สมอง ซึ่งเป็นผลกระทบภาพรวมของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น พอสรุปได้ว่า มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกันจนทำให้เกิดปัญหา แต่ปัญหาที่มีความสำคัญคือปัญหาที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในส่วนอำนาจการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ ที่กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องคดี หรือไม่สั่งฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 แล้ว นั้น แต่กฎหมายของประเทศไทยมิได้มีบทบัญญัติในการให้อำนาจพนักงานอัยการในการใช้ดุลพินิจใช้วิธีการอื่นแทนการสั่งฟ้องคดีอาญา กล่าวคือ ไม่มีอำนาจสั่งชะลอฟ้อง และไม่มีมาตรการวิธีการชะลอฟ้อง

⁸ ศาลทรัพย์สินทางปัญญา. (2564). *สถิติคดีประจำปีของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ประจำปี พ.ศ. 2564*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://ipitc.coj.go.th/th/content/page/index/id/247384>. [2565, 10 มิถุนายน].

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 85 และมาตรา 86 ที่เป็นบทกำหนดโทษกรณีผู้กระทำละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตร ที่มีโทษทางอาญา โดยโทษที่บัญญัติไว้นั้นประกอบด้วยโทษปรับ โทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ หากนำตัวผู้กระทำความผิดไปจำคุก หรือกักขังแทนค่าปรับ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย กระบวนการยุติธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขาดทรัพยากรบุคคลที่ว่าเป็นชุมทรัพย์สมอง อันเป็นภาพรวมของประเทศหากเป็นเช่นนี้บดบังโทษของกฎหมาย ประกอบกับทฤษฎีการนำมาใช้กับความผิดนี้ จึงไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันที่มีการผลักดันและการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้

ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า มีความจำเป็นที่จะศึกษาวิจัยแนวทางการนำหลักการชะลอฟ้องมา ในคดีละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตร เพื่อให้โอกาสกับผู้กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ประเทศชาติเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากปัจจุบันกฎหมายสิทธิบัตรยังไม่มียกเว้นโทษของกฎหมายเรื่องการชะลอฟ้อง ผู้วิจัยจึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 โดยให้เพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมาย ส่วนของการชะลอฟ้องกรณีเกิดการละเมิดสิทธิบัตร อันเป็นการบังคับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาในการละเมิดสิทธิบัตรกรณีการดำเนินคดีทางอาญา เพื่อลดขั้นตอนในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล อันเป็นการเบี่ยงเบนคดีจากกระบวนการกระทำความผิดหลัก และลดขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ลดจำนวนนักโทษในเรือนจำ ลดค่าใช้จ่ายของรัฐในการดูแลนักโทษในเรือนจำ เพิ่มโอกาสให้แก่ผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าเสียหาย ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่รวดเร็วขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และมาตรการเกี่ยวกับการชะลอฟ้องในคดีอาญา กรณีการละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
2. เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการชะลอฟ้องในคดีอาญาของต่างประเทศ นำมาใช้กับกรณีการละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการชะลอฟ้องในคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
4. เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขกฎหมายการนำมาตรการชะลอฟ้อง และการสร้างมาตรการชะลอฟ้องมาใช้ในการกระทำความผิดฐานละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ได้บัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจการสั่งฟ้องและสั่งไม่ฟ้องคดีอาญา แต่มิได้มีบทบัญญัติให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการสั่งชะลอฟ้องในคดีอาญา พนักงานอัยการจึงไม่สามารถใช้ดุลพินิจสั่งชะลอฟ้องในคดีอาญาได้ รวมทั้งคดีความผิดตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 เรื่องการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาประเภทสิทธิบัตรซึ่งมีบทลงโทษทางอาญา มิได้ให้อำนาจของพนักงานอัยการในการสั่งชะลอฟ้องไว้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวควรมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชะลอฟ้องเพื่อให้สามารถนำมาบังคับใช้ได้กับความผิดที่มีบทลงโทษทางอาญา

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีกฎหมาย มาตรการทางกฎหมายด้านต่าง ๆ อันเกี่ยวกับการชะลอฟ้องในคดีอาญา กรณีการบังคับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาในการละเมิดสิทธิบัตร กรณีการดำเนินคดีทางอาญา ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 รวมถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติส่งเสริมการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยและนวัตกรรม ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร โดยค้นคว้าจากตำรา บทความ เอกสารการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ตำบทยกกฎหมายของประเทศไทย และต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาวิเคราะห์และนำมาแก้ปัญหาทางกฎหมายต่อไป เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการชะลอฟ้องในคดีอาญา กรณีการบังคับสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญาในการละเมิดสิทธิบัตร กรณีการดำเนินคดีทางอาญา ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงแนวความคิด ทฤษฎี และมาตรการเกี่ยวกับการชะลอพ้องในคดีอาญากรณีการละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
2. เพื่อทราบถึงกฎหมายเกี่ยวกับการชะลอพ้องในคดีอาญาของต่างประเทศ นำมาใช้กับกรณีการละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522
3. เพื่อทราบถึงปัญหาการชะลอพ้องในคดีอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานละเมิดสิทธิบัตรตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522
4. เพื่อทราบถึงแนวทางแก้ไขกฎหมายการนำมาตรการชะลอพ้อง และการสร้างมาตรการชะลอพ้อง เพื่อนำมาใช้ในการกระทำความผิดฐานละเมิดสิทธิบัตร ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522